

Congresnummer: Zorg voor het verhaal

Levensverhaal: sleutel voor menswaardige zorg
Verbeelding schept ruimte
De verhalenmarkt

1

jaargang 10
april
2008

zininzorg

TIJDSCHRIFT VAN RELIËF OVER ZORG, ETHIEK EN LEVENSBESCHOUWING

En verder:

Interview met Jan van der Kruis: dicht bij de hemel

Ernst Bohlmeijer schrijft over levensverhalen en zingeving

Wel of niet reanimeren?

COLOFON

Zin in Zorg is een uitgave van Reliëf, christelijke vereniging van zorgaanbieders. Bij Reliëf zijn ruim 300 zorginstellingen met een christelijke signatuur aangesloten. De missie van Reliëf is om vanuit christelijke inspiratie invloed uit te oefenen op het maatschappelijk debat over en de inhoud, uitvoering en organisatie van de zorg en aldus bij te dragen aan de essentie van zorg. Vanuit die missie richt Zin in Zorg zich op gezondheidszorg, ethiek en levensbeschouwing in hun onderlinge relaties. Zin in Zorg verschijnt vier maal per jaar.

ISSN: 1389-6490 / jaargang 10

Abonnementen

Lidinstellingen van Reliëf ontvangen twee abonnementen; aanvullende abonnementen voor € 17,50 per jaar. Losse abonnementen kosten € 24,75 per kalenderjaar. Losse nummers € 6,25 + porto. Advertentietarieven op aanvraag. Informatie en opgave: Reliëf, Neckardreef 6, 3562 CN Utrecht, (030) 2610454, fax (030) 2612529. E-mail: info@relief.nl of via de website www.relief.nl. Abonnementen kunnen ieder moment van het jaar ingaan. Opzeggingen moeten voor 1 december gedaan worden.

Redactie

Drs. J.M. Beekers
Dr C.J.W. Leget (voorzitter)
Dr G.H.M. Mertens
Drs. J.M. Nuijens
Drs. T. Tromp (eindredacteur)

Redactieadviseurs

Prof. dr M.J.M. Hoondert (uitgever Berne-Heeswijk)
Dr M.W.H. Steemers (directeur Reliëf)

Redactieadres

Reliëf
t.a.v. A.J. Oppelaar
Neckardreef 6
3562 CN Utrecht

Redactieadviesraad

Prof. dr H.P. Meininger / Prof. dr ir H. Jochemsen
Drs. B.A. Blaauw / Drs. M. Ruppert / Drs. H. Bakkerode
J.C. Lam / Prof. dr F.H. Kamsteeg / Drs. M. Laterveer
Drs. E. van Reij-Pieterse / Drs. D. Vollebregt
Drs. A. van Balkom / Drs. E.B. Mulder

Layout, uitgave en druk Berne-Heeswijk®

Omslagfoto H.N. Werkman, *Draaideur van het postkantoor 2* (1941), Groninger Museum

Zinnebeeld: Verpleegstersspel
Frits Mertens 4

Een mens is geen auto
Myriam Steemers 5

THEMA :

Zorg voor het verhaal

Stand van zaken
Thijs Tromp 6

Impressie van het Reliëf jaarcongres 2008
Edo Bouman 8

De scheppende ruimte van verbeelding
Interview met Patricia van den Brink
Willemijn Witte 10

Werken met 'Mijn leven in kaart'
Bas ter Stege 12

BIJLAGE :

De verhalenmarkt 14

INTERVIEW :

In gesprek met Jan van der Kruis,
voorzitter RvB van Dichterbij
Jeanne de Man en Thijs Tromp 22

RECENSIE :

Ernst Bohlmeijer,
De verhalen die we leven
Dominiek Lootens 24

NIEUWS :

Verenigingsnieuws 26

ACHTERGROND :

Reanimatie in discussie
Antoinette Vietsch en Frank de Haan 28

KORT NIEUWS :

Symposium ethische aspecten van Quality's 30
Afscheid Wybe Dijk
Symposium Gastvrijheid in de zorg

ETHIEK UIT HET VUISTJE :

Zorg voor fragmenten
Loes Westra 31

redactioneel

Er is een tijd geweest dat ik veel biografieën las. Gewoon voor mijn plezier. Guido Gezelle, John Lennon, Maarten Luther, Thérèse van Lisieux, Herman Brood, Ludwig Wittgenstein, Charles de Foucauld, Pete Townsend, Teresia van Avila: ik nam ze mee op vakantie en trok een tijdje met ze op. Als ik het lijstje overzie ontdek ik weinig samenhang. Een wat oudere vriend snapte het wel. Het paste goed bij mijn leeftijd, vond hij. Je zoekt naar het verhaal van je eigen leven, en spiegelt je aan mensen die je op de een of andere manier raken. Het spiegelen aan het levensverhaal van anderen heeft oude papieren als het gaat om zin, vooral in een religieuze context. De levensverhalen van Jezus, Mohammed, Boeddha, hebben – hoe verschillend en onvergelijkbaar deze drie ook zijn – de levens van miljarden mensen beïnvloed. Binnen de katholieke traditie waren er dan nog de heiligen. Geloofsgenoten in het verleden die zich zozeer gespiegeld hadden aan het leven van Jezus, dat ze zelf een spiegel geworden waren voor anderen. De reformatie heeft nooit zoveel vertrouwen gehad in al dit gespiegel: waarom ook als het origineel zo onuitputtelijk is? Ook in onze cultuur lijken de levensverhalen van anderen minder een bron van inspiratie te zijn dan vroeger het geval was. Ik herinner me dat op mijn mid-

delbare school achter in de klas een bekende chassidische spreuk hing van Rabbi Susja, die kort voor zijn dood zei: 'In het toekomstige Rijk zal mij niet gevraagd worden: 'Waarom zijt gij Mozes niet geweest?'. Mij zal gevraagd worden: 'Waarom zijt gij Susja niet geweest?'. Het lijkt een logische plaats op een school, vol leerlingen die in hun tienerjaren voor het eerst zelfstandig de pen van hun levensverhaal gaan voeren. Waar in vroegere tijden een levensverhaal werd beoordeeld naar gedeelde maatstaven – was iemand deugdzaam, vroom, dienstbaar – staat in onze tijd de uniciteit en authenticiteit voorop. De nadruk ligt op het luisteren, waardoor iemand zichzelf gaat begrijpen. Hoe heilzaam het kan zijn om met het levensverhaal bezig te zijn wordt in vele toonaarden duidelijk in dit nummer van Zin in Zorg. Het vormt de schriftelijke neerslag van een inspirerend congres op 7 maart dit jaar. Ikzelf moest onverhoopt verstek laten gaan omdat een van mijn dochters haar been gebroken had. Breekbaarheid die je doet beseffen hoezeer levensverhalen met elkaar verbonden en vervlochten kunnen zijn. En hoe die verbondenheid alles te maken heeft met zin en met zorg.

Carlo Leget

column

Het verhaal van de deur met het slot

We doen doorgaans uit gewoonte de voor- en achterdeur van ons huis op slot, als wij gaan werken, boodschappen doen, het theater bezoeken of 's avonds gaan slapen. Ongenode gasten proberen we zo buiten te houden. In verpleeg- en verzorgingshuizen ligt dit niet anders of toch wel? Mevrouw De Vries (Annie) van 55 is een bofkont. Ze heeft tegenwoordig een eigen ruimte in het verpleeghuis waar zij woont. In haar gezellig aandoende slaapwoonkamer staan een bed, nachtkastje, elektronisch orgel, drie kasten, een tafel, stoel en krukje. Een witte wastafel is subtiel weggewerkt achter één van haar boekenkasten. Annie is bijzonder gehecht aan haar persoonlijke spulletjes en rommelt graag in haar verzameling dagboeken en (tijd)schriften. Verder speelt ze orgel, kijkt tv, luistert naar de radio of breit kleurrijke, vierkante lapjes voor 'de derde wereld'. Haar kamer is haar eigen plek.

Eens in de zes weken gaat Annie naar haar moeder, een weduwe van 85 jaar. Voor Annie is het van levensbelang dat haar kamer in het verpleeghuis op slot zit, als zij weg is. Logisch en begrijpelijk, want op dertienjarige leeftijd heeft zij een ernstige virusinfectie in de hersenen gehad, waardoor haar geheugen niet meer goed werkt. Haar verleden ligt opgeslagen in de handgeschreven notities, agenda's en dagboeken die in de boekenkasten staan. Bovendien zijn er medebewoners die de weg kwijt zijn en plompverloren andermans kamers binnenlopen, waaronder die van haar. Na overleg met de verzorgenden heeft de technische dienst een mooi slot op haar kamerdeur gezet. De verzorgenden zijn de sleutelbeheerders, omdat Annie de sleutel binnen de kortst mogelijke tijd kwijt zou zijn. Na afloop van een weekend bij haar moeder wordt Annie teruggebracht naar het verpleeghuis. In de gang op weg naar haar kamer

praat ze zachtjes in zichzelf: "Ik ben benieuwd of ze mijn kamer op slot hebben gedaan". Bij aankomst blijkt dit helaas niet het geval. Annie is emotioneel diep geraakt, teleurgesteld, gefrustreerd en woedend. Haar vertrouwen is (wederom) ernstig beschadigd en zij gaat door het lint. In het zorgdossier komt te staan dat Annie na een bezoek aan haar moeder zeer agressief en opstandig is. Wellicht is het beter dat ze niet meer naar haar ouderlijk huis gaat? Men zegt altijd dat verzorgenden uitblinkers zijn in het doen. Maar in het doen van wat?

Hilde Ham, *humanisticus, kunsthistoricus*
en *zelfstandig ondernemer*:
www.uniekenanders.nl